

Upplands Väsby kommun

Kultur- och fritidskontoret-/enheten
Maria Röstberg
☎ 08-590 971 56
Fax 08-590 733 40
maria.rostberg@upplandsvasby.se

Styrdokument, plan
2015-03-06

Dnr
KS/2015:61

Biblioteksplan 2015-2019

Nivå: Kommungemensamt styrdokument
Antagen: Kommunfullmäktige den 13 april 2015 § 60
Reviderad:
Giltig t.o.m: 2019-12-31
Ansvarig ägare: Kultur- och fritidschef

Innehållsförteckning

Vision

Inledning

Bakgrund

Utmaningar

Folkbibliotek för alla

Välkomnande mötesplats

Skolbibliotek för lässtimulans och kunskap

Tillgänglighet och anpassade medier

Det digitala folkbiblioteket

Läsfrämjande

Utvärdering och kvalitetskontroll

Källhänvisning

Vision:

”Biblioteket i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteket i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresse för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturella verksamhet i övrigt. Bibliotekens verksamhet ska finnas tillgängligt för alla”¹

Upplands Väsby bibliotek bidrar till en attraktiv kommun och är en självklar del av ett kreativt och levande kulturliv för medborgare, verksamma och besökare i kommunen. Genom kultur och bildning uppmuntras individen att se sammanhang i sin tillvaro och bli aktiv och delaktig i samhället.

Biblioteken erbjuder en mötesplats med fri tillgång till kultur och information, bidrar till att överbrygga den digitala klyftan, främjar språkutveckling och stimulerar till läsning.

Biblioteken är en viktig aktör för att öka jämställdheten mellan kvinnor och män, speciellt när det gäller läsfrämjande och läsförståelse.

En plats där vetenskap möter fantasi. Genom dessa möten blir biblioteket grogrund för det vackra i ett demokratiskt, fritt och inkluderande samhälle. Folkbiblioteket i Upplands Väsby ska sträva efter att vara denna mötesplats.

Väsbyborna ska vara stolta över sitt bibliotek.

---

¹ Bibliotekslag (2013:801) § 2

Inledning

Respekt för människan och allas lika värde är för oss i Sverige en självklarhet. Respekt för ordet, själva YTTRANDEFRIHETEN har aldrig varit viktigare än i skrivande stund.

Kulturen har alltid påvisat ojämlikheten i samhället, tänker på De Förtrycktas Teater i Sydamerika och nobelpristagaren i litteratur 1997 som ofta besökte Sverige Dario Fo. Hans respektingivande gest att skänka hela sitt prisbelopp till funktionshindrade i Italien talar sitt tysta språk om vilken slags människa han vill vara. I Sverige har vi Karl Gerhard som vågade utmana etablissemangen genom sitt normbytande i sitt sätt att leva då han och Göte Ericksson hade modet att adoptera en dotter från Etiopien och hans kraftiga motstånd mot nationalsocialism och främlingsfientlighet. Fatima berättar om sin pappas homosexualitet i positiva ordalag, ”jag har inget att jämföra med men jag vet och alla vet, att det viktiga inte är vilken sexuell läggning, mamma eller pappa har eller hur många dom är eller om det är ens moster som är ens mamma, det viktigaste är att bli sedd, uppmuntrad och uppskattad för den man är”.

Nämndens viktigaste arbete framledes kommer att vara:

- byggandet av nya kulturhuset, invigning kring årsskiftet
- öppnandet av nya Vega i Suseboparken
- vår satsning på kulturskola i Väsby.

Kultur för mig är allt en människa behöver för att må bra och utvecklas som just människa. Dag Hammarsköld säger att i ett av sina Vägmärken ”respekt för ordet är ett första krav i den disciplin genom vilken en människa kan fostras till mognad – intellektuellt, emotionellt och moraliskt. Respekt för ordet – dess bruk med strängaste omsorg och i omutlig inre sanningskärlek – är också för samhället och släktet ett villkor för växt.

ATT MISSBRUKA ORDET ÄR ATT VISA FÖRAKT FÖR MÄNNISKAN, DET UNDERMINERAR BROARNA OCH FÖRGIFTAR VÅRA KÄLLOR.

Tydligare kan det inte sägas.

Tack

Leif Bejhed, ordförande i kultur-och fritidsnämnden

Bakgrund

Det åligger varje kommun och landsting att anta en heltäckande kommunal biblioteksplan som inkluderar all biblioteksverksamhet i kommunen enligt Bibliotekslag (2013: 801). I Upplands Väsby innebär det Folkbiblioteket som kultur- och fritidsnämnden ansvarar för samt grundskole- och gymnasiebibliotek som utbildningsnämnden ansvarar för.

I bland annat förarbetena till den gamla bibliotekslagen är det uttryckt en förhoppning om att kommunala biblioteksplaner ska gagna den ibland eftersatta skolbiblioteksverksamheten inom kommunerna.

Målet med denna biblioteksplan är att den ska fungera som ett styrdokument som är inordnat under det övergripande ramverk som kommunens flerårs- och verksamhetsplaner utgör. Då nya politiska program arbetas fram ska även inriktningen av dessa utgöra mål för verksamheterna.

Utmaningar

I kommunen drivs skolor av kommunala såväl som privata utförare, och dessa utförare ansvarar för driften av skolbibliotek. De nya läroplanerna ställer nya krav på skolorna att utforma sina skolbibliotek.

Att tillmötesgå det ökade användning av digitala media är också en viktig fråga för framtiden. I Bibliotekslag (2013:801) förtydligas att allmänheten avgiftsfritt ska få låna litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform. Ekonomiska förutsättningar för att kunna fullfölja detta uppdrag är viktiga, då framförallt e-boksutlåningen är kostnadsdrivande och innebär ökade utgifter.

En annan utmaning är utökade lokaler för Upplands Väsby's folkbibliotek. I planerna för det nya kulturhuset som ska integreras med Messingen ska biblioteket utvidgas med cirka 300 kvadratmeter inom den befintliga delen av Messingen. De utökade lokalerna öppnar för nya möjligheter såväl som utmaningar.

Att nå samtliga medborgare i Upplands Väsby, den tredje snabbast växande kommunen i Stockholms län, ställer nya krav på den fysiska, virtuella och uppsökande biblioteksverksamheten. Den kommande befolkningstillväxten kan även medföra behov av ytterligare folkbibliotek.

En annan utmaning som biblioteken ställs inför, är att utveckla det digitala biblioteket, och samtidigt värna om det traditionella, det vill säga att främja intresset för läsning och litteratur även i form av tryckta böcker.

Folkbibliotek för alla

Kommunen erbjuder alla medborgare, besökare och verksamma i Upplands Väsby tillgång till ett folkbibliotek som främjar läsning och litteratur, information och upplysning, utbildning och kulturell verksamhet.

Alla människor oavsett kön, könsidentitet, könsuttryck, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, religion eller annan livsåskådning, funktionsnedsättning eller ålder synliggörs och blir bemötta med respekt och professionalitet inom biblioteken i Upplands Väsby. Biblioteket ska följa diskrimineringslagen som inte bara syftar till att motverka diskriminering utan ska främja allas lika rättigheter och möjligheter. Ett jämställdhetsperspektiv ska prägla verksamheten när det gäller alltifrån urval av medier, programverksamhet och i publicerat material som text och bilder.

Yttrandefriheten och tryckfriheten är två av demokratins grundvalar, och biblioteken spelar en betydande roll i förmedlingen av demokratiska värden. Biblioteket ska ta extra hänsyn till behovet hos verksamhetens prioriterade grupper: barn och unga, invandrare och minoriteter, samt personer med funktionsnedsättningar.

Bibliotek har en viktig del i barns och ungdomars livslånga lärande. Biblioteket bör vara en del av alla barns uppväxt i och med att det främjar läslust, kreativitet och ger barn och ungdomar möjlighet att se på världen från flera håll.

Biblioteket vill nå kommunens alla barn och skapa ett inspirerande och välkomnande bibliotek. Biblioteket erbjuder något för varje enskild individ. Det finns ett brett utbud av medier på både svenska och andra språk samt anpassade medier för barn med särskilda behov.

Biblioteket ägnar särskild uppmärksamhet åt barn med särskilda behov, barn med annat modersmål än svenska samt barn inom nationella minoritetsgrupper. Alla barn ska ha möjlighet att hitta en plats där de kan elda på sin läslust eller sitt speciella intresse.

Folkbiblioteket prioriterar barns fritid och lov och anordnar aktiviteter som främjar barns läs- och kulturintresse. Folkbiblioteket har samarbeten med andra aktörer för att berika barns och ungdomars fritid. Barn och unga som prioriterad målgrupp ska ges möjlighet att komma till tals om biblioteket och dess verksamhet, därför ska en användarundersökning med fokus på denna målgrupp genomföras.

Många långvarigt sjuka eller av andra anledningar rörelsehindrade medborgare har svårt att fysiskt ta sig till biblioteket. Under biblioteksplanens gällande ska bibliotekets uppsökande verksamhet utvärderas för att undersöka möjligheterna att åter starta upp ”Boken kommer”. Boken kommer är en service för de som inte själv kan komma till biblioteket.

Välkomnande mötesplats

Kommunen ska stärka bibliotekets roll som mötesplats för olika målgrupper. Upplands Väsby bibliotek ska vara en plats som lockar till besök. Verksamheten ska vara mångfacetterad och varierad.

Biblioteket ska vara platsen för gemenskap och möten. Det ska ge stimulans och nya impulser. För den som studerar ska biblioteket erbjuda studiemiljöer som stimulerar.

Bibliotekslokalerna i Upplands Väsby behöver ses över och lokaler skapas som är funktionella, lättillgängliga men också vackra. Ytor för exponering av medier, för möten och gemenskap, för läsning och studier och inte minst för kulturarrangemang behövs. I en långsiktig översyn bör lokalerna utvidgas, byggas om, byggas till och anpassas för en ny tids behov.

Skolbibliotek för lässtimulans och kunskap

Skolbiblioteken ska vara en ordnad mediesamling, öppen och tillgänglig för alla lärare och elever och vara en del av skolans pedagogiska verksamhet för att stödja elevernas lärande. Skolbiblioteken har även en viktig roll i att öka ungdomars förmåga till källkritik. Skolinspektionen har förtydligat att skolbibliotekets innehåll ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Det finns även bestämmelser om skolbibliotek i bibliotekslagen. Där framgår att skolbiblioteken ska ”ägnas särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bland annat genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov”. Genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. Tillgången till bra skolbibliotek ska säkras. En översiktlig kartläggning av skolbibliotekens situation kommer att genomföras. Utifrån kartläggningen tas ställning till åtgärder. Ambitionen är en ökad bemanning med utbildad personal.

Folkbiblioteket och skolbiblioteken har som gemensamt ansvar att främja barns läslust och informationsinhämtning och ska samverka för att uppnå synergieffekter och fortbildning.

Tillgänglighet och anpassade medier

Folkbiblioteket har ett demokratiskt samhällsuppdrag som innebär att tillgängliggöra litteratur och information för personer med funktionsnedsättningar i alla åldrar. Folkbiblioteket ska därför i planeringen av sitt mediebestånd ägna särskild uppmärksamhet åt personer med läshinder såsom t.ex. synskada, rörelsehinder, utvecklingsstörning, läs- och skrivsvårigheter, hörselskada eller kognitiva funktionsnedsättningar. Dessa ska erbjudas tillgängliga medier anpassade för deras behov, såsom t.ex. böcker tryckta i stor stil, lättläst litteratur (klarspråk) och talböcker.

Bibliotekets personal ska ha kunskap om utvecklingen av tillgängliga medier och tekniska hjälpmedel för att kunna ge information, råd och handledning till målgrupperna och anhöriga. Folkbiblioteket ska förmedla de tjänster och resurser som utvecklas av Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) med avsikt att främja målgruppernas användning av tillgängliga medier.

Folk- och skolbibliotek ska främja användningen av tillgängliga medier genom att aktivt verka för att information når målgrupperna och deras anhöriga, såväl genom allmänna kanaler för samhällsupplysning som via intresseföreningar och andra berörda organisationer. Folkbiblioteket ska fortlöpande följa upp och utvärdera användningen av tillgängliga medier. Folkbibliotekets lokaler ska uppfylla standardiserade krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Folkbiblioteket ska i sin programverksamhet och i sina organiserade aktiviteter sträva efter fullgod tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, i enlighet med diskrimineringslagstiftning och kommunal policy.

Skolbibliotek ska erbjuda tillgång till anpassade medier för elever med lässvårigheter på skolbiblioteket.

Det digitala folkbiblioteket

Biblioteksverksamheten bör följa den rådande tekniska och mediala samhällsutvecklingen för att säkerställa sin fortsatta roll som informationscentral och kunskapsspridare. I ett alltmer digitaliserat samhälle har biblioteken en viktig roll i att förmedla digitala medier. Biblioteket ska erbjuda de informations- och litteraturanknutna tjänster som kommunens medborgare efterfrågar.

Folkbiblioteket ska erbjuda ett brett utbud av förlagsutgiven digital litteratur (e-böcker) till utlån i standardiserade filformat. Folkbiblioteket ska följa den nationella utvecklingen av förlagens e-boksutgivning och distributionsmöjligheterna till bibliotek.

Folkbibliotekets personal ska ha goda kunskaper om utvecklingen av digital litteratur för att kunna erbjuda information, råd och handledning till allmänheten. Folkbiblioteket ska erbjuda persondatorer till allmänhetens förfogande för att ge åtkomst till webbtjänster och kontorsprogram för t.ex. ordbehandling. Folkbiblioteket ska verka för att datorovana personer får goda förutsättningar att tillägna sig grundläggande kunskaper och färdigheter om datorhantering, webbaserad information och digitala medier.

Folkbibliotekets webbplats ska innehålla information om bibliotekets verksamhet och ge låntagare möjlighet att uträtta biblioteksärenden som t.ex. katalogsökningar, reservationer och omlån av fysiska medier, samt e-bokslån.

Läsfrämjande

Läsfrämjande omfattar en mängd olika aktiviteter och professioner, lärare och bibliotekarier är kanske de första läsfrämjare man tänker på, men intresse för läsning kan spridas av många fler och i många olika sammanhang. En text kan vara tryckt, digital, inläst och filmad. Boken är både ett medium för kunskapsförmedling och konstupplevelse. Hela denna bredd måste fångas inom läsfrämjande arbete. Det förutsätter samverkan mellan kultur- och utbildningspolitik, och mellan folk- och skolbibliotek.

Att få barnen och ungdomarna intresserade av att ta till sig litteratur av växlande karaktär gör dem rustade inför de utmaningar de ställs inför i samhället. Att ta till sig litteratur kräver mer än att läsa texten, barn och unga ska erbjudas flera olika forum att diskutera, skapa och reflektera kring litteratur i alla möjliga former.

Folkbiblioteket är en kompletterande verksamhet till skolbibliotekens läsfrämjande arbete mot skolans elever.

De yngre barnen har chans att möta biblioteket och det läsfrämjande arbetet i flera samarbetsområden. Här spelar bokbussen en unik och oumbärlig roll i förskolornas arbete med läsfrämjande.

Hela folkbibliotekets målgrupp ska möta läsfrämjande insatser och i den medieplan som folkbiblioteket ska arbeta fram utifrån denna biblioteksplan ges det läsfrämjande arbetet högsta prioritet. Läsfrämjandet bör tydligt utgå från ett jämställdhetsperspektiv.

Utvärdering och kvalitetskontroll

Bibliotekens verksamhet ska utvärderas löpande. Utvärdering sker i ett antal olika steg. Nyckeltal som vittnar om utförarens genomslagskraft insamlas årligen. Dessa nyckeltal är idag både kvantitativa, såsom antal besök, utlån, och Nöjd Kund Index (NKI), och kvalitativa såsom fria kommentarer till NKI. Den prioriterade målgruppen barn och unga ska få tycka till om, och påverka verksamheten.

Flera av nyckeltalen för folkbiblioteket är knutna till kultur- och fritidsnämndens mål, som i sin tur är knutna till mål antagna av kommunfullmäktige. Det innebär att bibliotekets genomslagskraft analyseras både i detalj och som en del av ett större sammanhang. Biblioteket ska dessutom årligen göra en verksamhetsberättelse där genomslagskraft och målpåfyllelse utvärderas och analyseras. Både strategier och utfall ska beskrivas.

För att säkra tillgången till skolbibliotek, samt säkerställa att samtliga utförare följer läroplan och skollagen ska Utbildningsnämnden ta fram mål och nyckeltal utifrån en översiktlig karläggning av skolbiblioteken i kommunen. Skolornas verksamhetsberättelse ska innehålla en analys av skolbibliotekets verksamhet samt utvärdera och analysera hur skolbiblioteken bidrar till att elevernas kunskapsmål uppfylls.

2014 inleddes projektet VÅGA VISA Bibliotek. VÅGA VISA är ett samarbete mellan kommuner om utvärdering inom biblioteksverksamhet. I samarbetet ingår Ekerö, Järfälla, Stockholm, Sundbyberg, Upplands Väsby, Vallentuna och Värmdö kommun. Projektet innebär att bibliotekarier från de deltagande kommunerna utbildas till observatörer som sedan besöker andra kommuners bibliotek för att observera kvalitén i verksamheten. Observatörerna skriver därefter en rapport om sina observationer som används som underlag i utvärdering av biblioteket. Projektets syfte är också att möjliggöra för kollegialt lärande.

Biblioteksplanen ska gälla fram till och med 2019. Under 2017 ska en halvtidsuppföljning göras.

Källhänvisning

Bibliotekslagen, http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/sfs_sfs-2013-801/, utfärdad 2013-10-31

Skollagen, http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/, utfärdad 2010-06-23